

O'ZBEKISTONDA XOTIN-QIZLARNING MAVQEYI (1991–2016)

Ismoilova Diyoraoy Xursandjon qizi

Termiz davlat universiteti, 2-bosqich magistri.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14601907>

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekistonda xotin-qizlarning mavqeini 1991-2016 yillarda o'rgangan holda, ijtimoiy va siyosiy jarayonlarda ularning o'rni va rollari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Konstitutsiya, siyosiy o'zgarishlar, xotin-qizlarning huquqlari, dasturlar, gender tenglikni rag'batlantirish, islohotlar.

THE STATUS OF WOMEN IN UZBEKISTAN (1991–2016)

Abstract. This article studies the status of women in Uzbekistan in 1991-2016, analyzing their place and roles in social and political processes.

Keywords: Constitution, political changes, women's rights, programs, promotion of gender equality, reforms.

ПОЛОЖЕНИЕ ЖЕНЩИН В УЗБЕКИСТАНЕ (1991–2016 ГГ.)

Аннотация. В статье рассматривается положение женщин в Узбекистане в 1991-2016 гг., анализируется их роль и место в общественно-политических процессах.

Ключевые слова: Конституция, политические изменения, права женщин, программы, продвижение гендерного равенства, реформы.

Kirish: O'zbekiston Respublikasining mustaqillikka erishganidan keyin, ya'ni 1991-yilda mamlakatda ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy o'zgarishlar boshlandi. Bu davrda xotin-qizlarning jamiyatdagi o'rni ham sezilarli darajada o'zgardi. O'zbekistonning mustaqillikka erishishi bilan, xotin-qizlarning huquqlari va mavqeini yaxshilash uchun bir qator chora-tadbirlar amalga oshirildi. Shu bilan birga, ular hali ham bir qator muammolarni, jumladan, gender tengsizlikni va turli xil ijtimoiy cheklovlarni boshdan kechirishda davom etishdi. Ushbu maqolada O'zbekistonda xotin-qizlarning mavqeini 1991-2016 yillarda o'rgangan holda, ijtimoiy va siyosiy jarayonlarda ularning o'rni va rollari tahlil qilinadi.

1. Mustaqillik davrida O'zbekistonda xotin-qizlarning huquqlari

O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng, davlat tomonidan xotin-qizlarning huquq va erkinliklarini ta'minlashga qaratilgan bir qator qonunlar va dasturlar ishlab chiqildi. 1992-yilda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi har bir fuqaroning, shu jumladan, ayollarni teng huquqlilikni kafolatladi. Biroq, amalda xotin-qizlar hali ham ko'plab sohalarda iqtisodiy va ijtimoiy tengsizlikka duch kelishdi.

Xotin-qizlar va oilaviy siyosat sohasidagi dasturlar muhim ahamiyatga ega bo'ldi. 1994-yilda O'zbekiston Respublikasi xotin-qizlar qo'mitasi tashkil etildi. Uning asosiy maqsadi xotin-qizlarning ijtimoiy va iqtisodiy hayotda faol ishtirokini ta'minlash, oilaviy va gender tenglikni rag'batlantirish edi.

2. Xotin-qizlarning siyosiy va iqtisodiy ishtiroki

1990-yillar davomida xotin-qizlarning siyosiy va iqtisodiy ishtiroki cheklangan bo'lsa-da, ularga oid dasturlarni ishlab chiqish va amalga oshirish jarayonlari boshlandi. O'zbekistonda xotin-qizlarning siyosiy ishtirokini kengaytirishga qaratilgan bir qator qonunlar va tashabbuslar mavjud edi, lekin bu boradagi islohotlar o'z samarasini darhol bermadi.

Parlamentda xotin-qizlar 1990-yillar davomida juda kam sonni tashkil etdi. Misol uchun, 1994-yilda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisida faqat 5 nafar ayol deputat bo'lsa, bu ko'rsatkich 2000-yillarda biroz oshdi. 2009-yilda esa Oliy Majlisda xotin-qizlarning ulushi 15% atrofida bo'ldi, bu esa o'zgarishlar yuz berayotganini ko'rsatadi.

Iqtisodiy faoliyatda esa xotin-qizlar ko'pincha past maoshli, og'ir mehnat sharoitidagi ishlar bilan band bo'lishdi. Biroq, 1990-yillarning oxiriga kelib, ayollar o'rtasida kichik biznesni boshlash va tadbirkorlik faoliyati rivojlana boshladi. Ayniqsa, shaharlarda ayollar o'z bizneslarini ochishga va o'z faoliyatlarini rivojlantirishga qiziqish ko'rsatishdi.

3. Xotin-qizlar va ta'lim

1990-yillarda O'zbekistonda ta'lim tizimida ham xotin-qizlar uchun imkoniyatlar kengaydi. 1992-yilda ta'lim olishni kengaytirish va xotin-qizlar uchun o'qish imkoniyatlarini ta'minlashga qaratilgan bir qator chora-tadbirlar amalga oshirildi. O'zbekistonda ayollar orasida oliy ta'limni olganlarning soni o'sib bordi. Ta'limning barcha bosqichlarida, shu jumladan, universitetlarda ayollar ko'plab sohalarda o'qishni boshlashdi.

Biroq, bu borada ba'zi hududlarda, ayniqsa qishloq joylarida, xotin-qizlar hali ham ta'lim olishda to'siqlarga duch kelishdi. Ma'lum darajada, qishloq joylarida oila va jamiyatning konservativ qarashlari ayollarning o'qishiga qarshi turdi.

4. Xotin-qizlar uchun ijtimoiy xizmatlar

1990-yillar davomida xotin-qizlar uchun ijtimoiy xizmatlar, jumladan, sog'liqni saqlash va bolalar parvarishi xizmatlari rivojlana boshladi. Xotin-qizlarning reproduktiv huquqlari, jumladan, oilaviy rejalashtirish va bolali ayollar uchun sog'liqni saqlash xizmatlari takomillashdi.

O'zbekistonda sog'liqni saqlash tizimi, ayniqsa, ayollar uchun bepul tibbiy xizmatlar taqdim etishda davom etdi. Xotin-qizlar uchun onalik va bolalikni himoya qilishga qaratilgan dasturlar rivojlandi. Lekin, bu xizmatlarning sifat va imkoniyatlari ba'zi hududlarda hali ham kam bo'lib qolgan.

5. Gender tengligi masalalari

1991–2016-yillar orasida O'zbekistonda gender tengligi sohasida ba'zi ijobiy o'zgarishlar yuz berdi. Lekin, ayollar hali ham turli sohalarda, ayniqsa siyosat va yuqori lavozimdagi ishlar bo'yicha, yetarli darajada vakillikni egallamagan. Gender stereotiplari, oiladagi o'rni va oilaviy majburiyatlar ayollarning jamiyatdagi faol ishtirokini cheklab keladi.

Genderga oid zo'ravonlik va xotin-qizlarga nisbatan tajovuz kabi masalalar ham mavjud edi. Shu bilan birga, O'zbekistonda davlat va nodavlat tashkilotlari tomonidan gender tengligi va ayollarni himoya qilish bo'yicha targ'ibot ishlari olib borildi. 2010-yillarda xotin-qizlar uchun gender tengligi masalalariga e'tibor yanada kuchaygan va bu jamiyatdagi islohotlarga olib keldi.

Xulosa

1991-2016-yillar davomida O'zbekistonda xotin-qizlarning ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy mavqei sezilarli darajada o'zgardi. Mustaqillikning dastlabki yillarida xotin-qizlar huquqlarini himoya qilishga qaratilgan chora-tadbirlar boshlangan bo'lsa-da, gender tengligi hali ham to'liq ta'minlanmagan edi.

Xotin-qizlarning jamiyatdagi o'rni asta-sekin yaxshilangan bo'lsa-da, ularning to'liq erkinlik va imkoniyatlarga ega bo'lishi uchun hali ko'plab islohotlar va jamoatni xabardor qilish ishlari davom ettirilishi zarur.

O'zbekistonning keyingi rivojlanishida xotin-qizlarning haq-huquqlarini himoya qilish va ularning jamiyatdagi faol ishtirokini ta'minlash muhim ahamiyat kasb etadi.

REFERENCES

1. Abilov.U, Boboyeva.Z “Gender tadqiqot asoslari kursi xususiyatlari”: - T-2003; - B. 276.
2. O'razaliyeva.Gtnder va ayollar huquqiy madaniyati. -Toshkent. – 2009. – B.5-7.
3. Антология гендерной теории. - Минск: Пропилен, 2000. - Б. 383 .
4. Шинелева Л.Т. Женщина и общество. - Ташкент: Политиздат, 1990. - С. 176.
5. Gasanova M. Ayol huquqi va erkinliklari. //Ijtimoiy va iqtisodiy huquqlar sohasida xotin-qizlarga nisbatan tahqirlanishning yo'l qo'yilmasligi. - T.:Adolat, 2002. - B. 37.